

Bartłomiej Szyprowski

Postępowanie sprawdzające w procesie karnym

Postępowanie przygotowawcze, zgodnie z art. 303 k.p.k., wszczyna się poprzez wydanie postanowienia o wszczęciu śledztwa, w którym określa się czyn przestępny i jego kwalifikację prawną. W myśl art. 325a k.p.k. przepisy o wszczęciu śledztwa stosuje się odpowiednio do wszczęcia dochodzenia. W ten sposób następuje formalne wszczęcie postępowania przygotowawczego. Wydanie postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia czyni zadość formalizmowi postępowania karnego, nadto stanowi przejaw zasady pisemności w postępowaniu przygotowawczym, co pozwala na precyzyjną kontrolę podejmowanych przez organ procesowy decyzji oraz zwiększa społeczną akceptację wymiaru sprawiedliwości. Dopiero z chwilą wydania formalnej decyzji, tj. postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, następuje pierwsze stadium procesu karnego, jakim jest postępowanie przygotowawcze. Jednakże ustawa karnoprosowa przewiduje możliwość prowadzenia przez organy ścigania czynności przed formalnym wszczęciem postępowania przygotowawczego, w ramach instytucji postępowania sprawdzającego (art. 307 k.p.k.) i dochodzenia w niezbędnym zakresie (art. 308 k.p.k.). Są to fazy poprzedzające formalne wszczęcie postępowania przygotowawczego.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie instytucji postępowania sprawdzającego jedynie w fazie *in rem*, pominięto w nim więc czynności wykonywane wobec podejrzanego, które są prowadzone w fazie *ad personam*.

Zgodnie z art. 303 k.p.k., jeśli zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, wydaje się z urzędu lub na skutek zawiadomienia o przestępstwie postanowienie o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia i w ten sposób rozpoczyna postępowanie przygotowawcze. Zdaniem S. Stachowiaka z tak określonej w ustawie podstawy wszczęcia wynikają dwa sprostżenia:

- aby doszło do wszczęcia postępowania przygotowawczego ustawodawca nie wymaga pewności (choć tak w wymiarze praktycznym zdarza się bardzo często) po stronie organu uprawnionego do podjęcia takiej decyzji, że popełniono przestępstwo,
- z drugiej wszakże strony uznaje, iż nie wystarcza podejrzenie popełnienia przestępstwa, lecz to podejrzenie musi być uzasadnione¹.

---

¹ S. Stachowiak, Wszczęcie postępowania przygotowawczego a czynności sprawdzające, Prokuratura i Prawo 1999, nr 9, s. 7; podobnie twierdzi J. Grajewski, (w:) J. Grajewski,

Konieczność istnienia, a co za tym idzie wykazania wskazanego wyżej podejrzenia, jest warunkiem niezbędnym, determinującym wszczęcie postępowania przygotowawczego, bez którego nie można rozpocząć tej fazy postępowania karnego. Zgodnie bowiem z treścią art. 297 § 1 pkt 1 k.p.k. nadrzędnym celem postępowania przygotowawczego jest ustalenie, czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo. Tak więc prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa musi obejmować sam czyn, ujmowany jako działanie człowieka, będący zdarzeniem faktycznym, wypełniającym znamiona nadające mu charakter przestępstwa (a nie wykroczenia czy deliktu cywilnego) oraz to, że jego karalność nie jest wyłączona, np. z powodu nie podlegania sprawcy karze, przedawnienia. Wiadomości o faktach uzasadniających podejrzenie popełnienia stanowią podstawę faktyczną procesu². Brak wykazania „uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa” jest negatywną prawną przesłanką uniemożliwiającą wszczęcie postępowania karnego, która zobowiązuje organ procesowy do wydania merytorycznej decyzji odmawiającej wszczęcia postępowania karnego. Z drugiej zaś strony brak podstaw do wszczęcia postępowania musi być niewątpliwy. Jakiegokolwiek (uzasadnione) wątpliwości co do okoliczności przytoczonych w zawiadomieniu o przestępstwie lub też uzyskane przez organ procesowy w inny sposób, np. z działalności operacyjnych policji, nakładają na te organy powinność wyjaśnienia tych okoliczności w trybie postępowania sprawdzającego³.

Organy powołane do ścigania przestępstw korzystają z bardzo różnorodnych źródeł informacji o popełnionym przestępstwie (np. zawiadomienie o przestępstwie, anonim, informacje własne), pochodzące od różnych podmiotów, złożonych w różnej formie, np. pisemnej, ustnej, telefonicznej. Nie zawsze uzyskana informacja lub złożone zawiadomienie o przestępstwie jest tak wyczerpujące i precyzyjne, aby organy prowadzące postępowanie karne mogły przyjąć, iż występuje „uzasadnione podejrzenie” popełnienia przestępstwa. W tym celu ustawa karnoprosowa, w art. 307, przewiduje instytucję tzw. postępowania sprawdzającego, zwanego też w doktrynie, na gruncie k.p.k. z 1969 r., czynnościami sprawdzającymi⁴. „Sprawdzać” znaczy

---

L. K. Paprzycki, S. Steinborn, Kodeks postępowania karnego, Komentarz, t. I, Kraków 2006, s. 797.

² S. Stachowiak, *op. cit.*, s. 8; R. Kmiecik, Postępowanie sprawdzające a czynności sprawdzania „własnych informacji”, *Prokuratura i Prawo* 2005, nr 10, s. 45; J. Grajewski, (w:) J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinborn, *op. cit.*, s. 798.

³ Z. Młynarczyk, Czynności sprawdzające i odmowa wszczęcia postępowania karnego, *Prokuratura i Prawo* 1995, nr 5, s. 107.

⁴ B. Mikosz, (w:) A. Majewski, B. Mikosz, A. Skowron, Kodeks postępowania karnego z komentarzem, Kraków 1996, s. 222; J. Grajewski, (w:) J. Grajewski, E. Skrzęto-wicz, Kodeks postępowania karnego z komentarzem, Gdańsk 1995, s. 170.

„kontrolować, badać”⁵, „weryfikować”⁶, przekonywać się, że coś jest zgodne z prawdą. Celem tego postępowania jest sprawdzenie, czy w ogóle jest dopuszczalne wszczęcie śledztwa lub dochodzenia, w więc, czy zachodzi sytuacja „uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa”. Ma na celu podejmowanie określonych działań mających potwierdzić, lub nie, podejrzenie zaistnienia działań przestępnych wskazanych w uzyskanej przez organ procesowy informacji lub złożonym zawiadomieniu o przestępstwie. Celem czynności sprawdzających jest z jednej strony zapobieganie wszczynaniu i prowadzeniu postępowań zbędnych, w sprawach, w których brak jest podejrzenia popełnienia przestępstwa, a które dotyczą innych czynów nie będących przestępstwami. Z drugiej zaś strony, aby w uzasadnionych przypadkach taka decyzja o wszczęciu postępowania była podejmowana. Nadto obowiązująca zasada legalizmu, wskazana w art. 10 k.p.k., nakłada na organ procesowy obowiązek wszczęcia i prowadzenia postępowania o czyn ścigany z urzędu. Może ono dotyczyć zarówno płaszczyzny merytorycznej (czy istotnie zdarzenie miało miejsce), oceny prawnej (czy zaistniały czyn jest przestępstwem), jak i kwestii procesowych (czy nie zachodzą przesłanki negatywne warunkujące niedopuszczalność postępowania, np. abolicja)⁷.

Postępowanie sprawdzające stanowi więc fazę poprzedzającą wszczęcie postępowania karnego. Ich przeprowadzenie kończy się wydaniem decyzji o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego lub o jego wszczęciu⁸. Za przyjęciem, że stanowi ono fazę poprzedzającą, jednoznacznie przemawia także regulacja art. 307 § 1 k.p.k. zdanie ostatnie (30-dniowy termin do formalnego wszczęcia lub odmowy wszczęcia postępowania, tj. wydania postanowienia) oraz art. 307 § 5 k.p.k. (podejmowanie czynności przed wydaniem postanowienia o wszczęciu postępowania przygotowawczego). Słusznie wskazuje się w doktrynie, że są to czynności, których podstawą prawną jest przepis kodeksu postępowania karnego, lecz nie są one przeprowadzone w już toczącym się postępowaniu⁹. Tak więc dopiero z chwilą wydania decyzji o wszczęciu postępowania mamy do czynienia z formalnym wszczęciem postępowania przygotowawczego. Postępowanie sprawdzające nie może zmierzać do ustalenia, czy rzeczywiście zostało popełnione przestępstwo, jest to bowiem celem postępowania przygotowawczego określonym w art. 297 § 1 pkt 1 k.p.k. Ograniczać się musi jedynie do sprawdzenia zasadności samego podejrzenia popełnienia przestęp-

---

⁵ W. Cienkowski, *Praktyczny słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa 1994, s. 248.

⁶ *Słownik wyrazów bliskoznacznych*, pod red. S. Skorupki, Warszawa 1984, s. 202.

⁷ J. Grajewski, (w:) J. Grajewski, L. K. Paprzycki, S. Steinborn, *op. cit.*, s. 812.

⁸ Podobnie Z. Młynarczyk, *op. cit.*, s. 108; J. Tylman, *Instytucja czynności sprawdzających w postępowaniu karnym*, Łódź 1984, s. 13.

⁹ S. Stachowiak, *op. cit.*, s. 9; K. Boratyńska, (w:) K. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 557.

stwa. Za takim rozumieniem przemawia również treść § 38 ust. 1 zarządzenia Komendanta Głównego Policji, zgodnie z którym w postępowaniu sprawdzającym policjant nie może wykraczać poza ustalenia konieczne dla podjęcia decyzji co do wszczęcia lub odmowy jego wszczęcia, w szczególności nie może zmierzać do ustalenia, kto popełnił przestępstwo lub do ujęcia sprawcy¹⁰.

Instytucja postępowania sprawdzającego nie występowała w kodeksie postępowania karnego z 1928 r.¹¹. Było to wynikiem innego podejścia do postępowania przygotowawczego, którego zadaniem było jedynie ustalenie, czy jest dostateczna podstawa do żądania wszczęcia postępowania sądowego. Oskarżyciel publiczny, który otrzymał zawiadomienie o przestępstwie lub w inny sposób dowiedział się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, przeprowadzał w miarę potrzeby dochodzenie bezpośrednio lub za pośrednictwem policji (art. 244 k.p.k. z 1928 r.). Jeżeli oskarżyciel publiczny uznał, że okoliczności przytoczone w zawiadomieniu o przestępstwie nie zawierają podstawy do dalszego dochodzenia, to odmawiał ścigania (art. 248 § 1 k.p.k. z 1928 r.). Twórcy projektu ustawy postępowania karnego, przyjętego przez Komisję Kodyfikacyjną RP w dniu 26 kwietnia 1926 r.¹², nie wymagali odpowiedniej wiarygodności źródeł informacji, bowiem obojętne dla nich było, skąd pochodzi zawiadomienie o przestępstwie (anonim, wieści publiczne) i nie stawiano wysokich wymagań co do merytorycznej strony wiadomości powodującej wszczęcie dochodzenia. Wątpliwości co do podstawy faktycznej były wyjaśniane w toku dochodzenia¹³. W projekcie k.p.k. nie uznawano dochodzenia (mającego charakter zapiskowy) za część postępowania karnego, przyznając tą rangę jedynie postępowaniu sądowemu¹⁴. Wprowadzony w życie k.p.k. z 1928 r. wskazywał, że dochodzenie nie było obowiązkowe, można było bez niego przeprowadzić rozprawę główną¹⁵. Prokurator przeprowadzał je „w miarę potrzeby” (art. 244 k.p.k. z 1928 r.). Miało ono charakter zapiskowy i polegało na rozpytywaniu, dokonywaniu wywiadów. Zapiski nie mogły być odczytane na rozprawie.

¹⁰ Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców (Dz. U. KGP z 2005 r., nr 1, poz. 1).

¹¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1932 r., Nr 83, poz. 725).

¹² Projekt ustawy postępowania karnego, Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa–Lwów 1926/1927; por. J. Tyłman, *Instytucja czynności sprawdzających w postępowaniu karnym*, Łódź 1984, s. 67.

¹³ J. Tyłman, *op. cit.*, s. 68.

¹⁴ Projekt ustawy postępowania karnego z uzasadnieniem, Komisja Kodyfikacyjna Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa–Lwów 1926/1927, s. 328; J. Tyłman, *op. cit.*, s. 16.

¹⁵ J. Tyłman, *op. cit.*, s. 69 i podana tam literatura.

Czynności sprawdzające zostały wprowadzone dopiero do kodeksu postępowania karnego z 1969 r. Wynikało to z faktu, że postępowanie przygotowawcze prowadzone było głównie dla późniejszego postępowania sądowego (zwanego głównym), nie zaś dla prokuratora, który zbierał w postępowaniu przygotowawczym, przy uwzględnieniu zasad procesowych i wskazań z art. 297 k.p.k., dowody niezbędne dla sądowego rozstrzygnięcia o winie lub niewinności i czuwał nad prawidłowością tego postępowania¹⁶.

Art. 258 § 2 k.p.k. z 1969 r. wskazywał, że w razie potrzeby można zażądać uzupełnienia w określonym terminie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub zarządzić sprawdzenie faktów w tym zakresie. Uzupełnienie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie mogło nastąpić również przez przesłuchanie osoby zawiadamiającej, bezpośrednio po złożeniu ustnego zawiadomienia, zgodnie z treścią art. 258 § 3 k.p.k. Tak więc uzupełnieniu podlegały jedynie okoliczności wskazane w zawiadomieniu o przestępstwie. Czynności sprawdzające nie dotyczyły własnych informacji o ewentualnym popełnieniu przestępstwa będących w posiadaniu organu procesowego. Podstawą wyjścia do ich przeprowadzenia były jedynie informacje wskazane w zawiadomieniu o przestępstwie. Jedynie dane dotyczące tych informacji mogły być uzupełnione w toku czynności sprawdzających lub można było dokonać sprawdzenia faktów podanych w zawiadomieniu, np. potwierdzenia zaistnienia pożaru z ewentualnych przestępnych przyczyn.

Kodeks postępowania karnego z 1969 r. w treści przepisu dotyczącego czynności sprawdzających nie precyzował terminu, w jakim wykonanie tych czynności ma nastąpić. Posługiwano się zwrotem „w określonym terminie”. Termin ten z jednej strony powinien uwzględniać realne możliwości rzetelnego uzupełnienia danych i sprawdzenia faktów, z drugiej zaś strony konieczność szybkiego przeprowadzenia tej fazy postępowania jako gwarancji najlepszego przygotowania podstaw do wszczęcia postępowania dzięki utrudnieniu zatarcia śladów bądź zniszczeniu dowodów¹⁷. Ograniczeniem czasowym postępowania sprawdzającego był wskazany w art. 259 k.p.k. z 1969 r. termin 30 dni od otrzymania zawiadomienia o przestępstwie do wydania postanowienia o odmowie lub wszczęciu postępowania przygotowawczego. Jednakże treść tego artykułu nie odnosiła się tylko i wyłącznie do czynności sprawdzających, chociaż takie rozwiązanie przyjmowano w doktrynie¹⁸. Termin ten jedynie determinował czasowy moment obowiązku

---

¹⁶ Por. C. Kuleś, Sędzia śledczy w modelu postępowania przygotowawczego na tle porównawczym, Białystok 1991; J. Tylman, (w:) T. Grzegorzczak, J. Tylman, Polskie postępowanie karne, Warszawa 2005, s. 567 i n.; S. Waltoś, Kodeks postępowania karnego z 1997 r. – między tradycją a wyzwaniem współczesności, (w:) Nowy kodeks postępowania karnego, Zagadnienia węzłowe, Kraków 1998, s. 9.

¹⁷ B. Mikosz, (w:) A. Majewski, B. Mikosz, A. Skowron, *op. cit.*, s. 222.

¹⁸ *Ibidem*; J. Grajewski, (w:) J. Grajewski, E. Skrętowicz, *op. cit.*, s. 170.

wszczęcia postępowania karnego od chwili wpływu zawiadomienia o przestępstwie. W tym terminie nie musiały być wykonywane czynności sprawdzające, chociaż najczęściej tak było, mogła też zachodzić bezczynność organów procesowych. Przekroczenie określonego terminu 30 dni nie skutkowało żadnymi konsekwencjami prawnokarnymi dla stron postępowania, poza konsekwencjami dyscyplinarnymi w stosunku do osób odpowiadających za niczym nieuzasadnioną przewlekłość tej fazy postępowania. Wszczęcie postępowania po upływie tego terminu było dopuszczalne, a jego dokonanie po tym terminie nie było bezskuteczne. Należy więc uznać, iż termin ten miał charakter instrukcyjny.

W treści art. 258 § 3 k.p.k. z 1969 r. wskazano, iż przesłuchanie osoby zawiadamiającej w charakterze świadka ma nastąpić „bezpośrednio” po wykonaniu z nim czynności złożenia ustnego zawiadomienia o przestępstwie. A więc czynność ta miała być wykonana natychmiast po złożeniu zawiadomienia w jednostce policji lub prokuratury. Wydaje się więc, że nie można jej było wykonać, gdy zawiadamiający po złożeniu ustnego zawiadomienia o przestępstwie, potwierdzonego protokołem przyjęcia zawiadomienia, oddalił się z miejsca wykonania czynności i nie można było go natychmiast przesłuchać w charakterze świadka.

Obowiązujący kodeks postępowania karnego uregulował instytucje postępowania sprawdzającego w art. 307 k.p.k. Na gruncie obowiązującego prawa nie można już mówić jedynie o czynnościach sprawdzających, a o postępowaniu sprawdzającym¹⁹. Za taką nazwą przemawia treść art. 307 § 2 k.p.k. oraz art. 326 § 1 k.p.k., jednoznacznie odwołujących się do terminu „postępowanie sprawdzające”. W porównaniu do uregulowań kodeksu z 1969 r. obowiązujący kodeks doprecyzował charakter wykonywanych w tym postępowaniu czynności, rozszerzył zakres czynności oraz ustalił termin ich wykonania.

Organem procesowym władnym do wykonania postępowania sprawdzającego jest organ uprawniony do wszczęcia śledztwa lub dochodzenia i jego prowadzenia, a więc prokurator, policja lub też organy, którym na podstawie art. 312 k.p.k. przyznano uprawnienia policji (Straż Graniczna, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, organy kontroli finansowej, tj. inspektorzy kontroli skarbowej, urzędów skarbowych, Inspekcji Celnej, Straży Leśnej, Państwowej Straży Łowieckiej). Nie każdy jednak z tych organów może w tym celu przeprowadzać czynności operacyjno-rozpoznawcze, które są zastrzeżone dla policji i ABW. W takim wypadku prokurator może zlecić wykonanie niezbędnych czynności Policji lub innym właściwym organom. W sytuacji powierzenia przez prokuratora przeprowadzenia postępowania sprawdzają-

¹⁹ C. Kulesza, (w:) B. Bieńkowska, P. Kruszyński, C. Kulesza, P. Piszczek, Wykład prawa karnego procesowego, Białystok 2004, s. 319.

cego innym organom, sprawuje on nadzór nad tym postępowaniem, stosownie do treści art. 326 § 1 k.p.k. Obowiązek sprawowania tego nadzoru został wprost wymieniony w treści powyższego artykułu. Nadzór prokuratora jest jednym z przejawów realizacji przestrzegania przez niego ustawowego zadania strzeżenia praworządności oraz czuwania nad ściganiem przestępstw, zgodnie z art. 2 ustawy o prokuraturze²⁰. Jego celem jest prawidłowy, sprawny i zgodny z przepisami procedury karnej przebieg całego nadzorowanego postępowania (art. 326 § 2 k.p.k. i § 202 ust. 1 regulaminu prokuratorskiego)²¹. Nadzór prokuratora stanowi formalną gwarancję praworządności o charakterze kontrolno-nadzorczym, a także wskazuje na jego dominującą i nadrzędną pozycję w toku postępowania. Na tym etapie przede wszystkim obejmuje przestrzeganie zasady legalizmu, polegające na ustaleniu, czy każdy przypadek wiarygodnej informacji o popełnionym przestępstwie spotkał się z natychmiastową i właściwą reakcją organu ścigania. A więc jest dokonywany z punktu widzenia skuteczności celów postępowania przygotowawczego określonych w art. 297 k.p.k. Z tytułu tego nadzoru prokurator może zaznajamiać się z zamierzeniami prowadzącego postępowanie, wskazywać kierunki postępowania oraz wydawać co do tego zarządzenia, żądać przedstawienia sobie materiałów zbieranych w toku postępowania, wydawać zarządzenia lub polecenia. Wskazanie kierunku postępowania oraz wydawanie w tej sprawie zarządzeń prokuratora może być dokonane w formie wytycznych (pisemnych lub ustnych), w których określa się wskazówki i polecenia dokonania określonych czynności. Zgodnie z § 213 regulaminu prokuratorskiego prokurator sprawdza w szczególności szybkość i trafność podejmowanych pierwszych czynności po otrzymaniu zawiadomienia o przestępstwie, sposób dokumentowania ustnych zawiadomień o przestępstwie oraz przestrzegania terminów postępowań sprawdzających. Nadzorowi nie podlegają czynności operacyjne, bowiem nie wchodzą w zakres postępowania przygotowawczego. Policja nie ma więc obowiązku przedkładania prokuratorowi materiałów uzyskanych w toku tych czynności²². Może go zapoznać z tymi materiałami jeśli mają one znaczenie dla ewentualnego śledztwa lub dochodzenia. W razie niewykonania zarządzenia lub polecenia wydanego przez prokuratora, na żądanie prokuratora, przełożony funkcjonariusza wszczyna wobec niego postępowanie dyscyplinarne.

W porównaniu do uregulowań kodeksu postępowania karnego z 1969 r. ustawodawca rozszerzył zakres czynności dokonywanych w toku postępo-

---

²⁰ Ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 1994 r., Nr 19, poz. 70 z późn. zm.).

²¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 kwietnia 1992 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 1992 r., Nr 38, poz. 163 z późn. zm.).

²² J. Piotrowicz, Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym, Warszawa 1972, s. 14–15.

wania sprawdzającego o możliwość sprawdzenia własnych informacji. W art. 307 § 1 i § 3 k.p.k. powtórzono uregulowania wskazane w art. 258 § 2 k.p.k. z 1969 r. (uzupełnienie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie oraz sprawdzenie faktów w tym zakresie). Nadto w art. 307 § 3 k.p.k. powtórzono uregulowanie art. 258 § 3 k.p.k. dotyczące możliwości uzupełnienia danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie poprzez przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej. W treści art. 307 § 3 k.p.k. słusznie zrezygnowano z określenia, iż czynność ta może nastąpić jedynie „bezpośrednio” po wykonaniu czynności przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie. Takie uregulowanie daje szersze możliwości wykonania tej czynności, ograniczone jedynie terminem 30 dni. W wyniku tego, w nowych uregulowaniach dotyczących prowadzenia postępowania przygotowawczego, w art. 304a k.p.k. oraz § 33 pkt 4 zarządzenia Komendanta Głównego Policji wprowadzono wspólny protokół z przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej²³. Zgodnie z treścią art. 307 § 5 k.p.k. postępowanie sprawdzające obejmuje również sprawdzenie własnych informacji posiadanych przez organ procesowy, które nasuwają przypuszczenie, że popełniono przestępstwo. Tak więc na gruncie obowiązującego prawa dopuszczalne jest postępowanie sprawdzające zarówno odnoszące się do zawiadomienia o przestępstwie, jak i własnych informacji posiadanych przez organy procesowe. Należy więc uznać za trafny pogląd, że niemożność prowadzenia postępowania sprawdzającego w wypadku informacji własnych prowadziłaby do tego, że w zależności od źródła informacji o ewentualnym podejrzeniu popełnienia przestępstwa byłyby podejmowane te same czynności w formie procesowej (informacje własne) bądź operacyjnej (zawiadomienie o przestępstwie)²⁴. Czynności sprawdzające mogą być podjęte celem ustalenia, gdy zachodzą wątpliwości, czy zdarzenie przestępne miało miejsce, jak również w sytuacji, gdy wątpliwości dotyczą istnienia okoliczności wyłączającej postępowanie wskazanej w art. 17 § 1 k.p.k.²⁵. Trafny jest pogląd Z. Młynarczyka wskazujący, że pomimo tego, iż z przepisu art. 307 § 1 k.p.k. nie wy-

²³ Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców (Dz. U. KGP z 2005 r., nr 1, poz. 1).

²⁴ R. Ponikowski, Informacja o przestępstwie a wszczęcie postępowania karnego, *Nowe Prawo* 1983, nr 7–8, s. 81–82; R. A. Stefański, (w:) J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S. M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, t. II, Warszawa 2004, s. 347.

²⁵ S. Wyciszczak, Dochodzenie w niezbędnym zakresie jako integralna część postępowania przygotowawczego, *PiP* 1970, nr 12, s. 954; R. A. Stefański, (w:) J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S. M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki, *op. cit.*, s. 347.

nika wprost obowiązek przeprowadzenia postępowania sprawdzającego, ustawa posługuje się bowiem zwrotem „jeżeli zachodzi potrzeba”, to jednak za jego obligatoryjnym stosowaniem przemawia charakter gwarancyjny tego przepisu, wyrażający się w zabezpieczeniu interesu publicznego poprzez ściganie wszystkich przestępstw oraz zabezpieczeniu interesu obywatela przed bezzasadnym lub przedwczesnym wszczynaniem postępowania²⁶.

Przeprowadzenie postępowania sprawdzającego nie jest uzależnione od rodzaju ewentualnego przestępstwa. Treść art. 10 k.p.k. obliguje organ procesowy do prowadzenia postępowań w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu. Skoro postępowanie sprawdzające jest prowadzone w celu potwierdzenia danych o ewentualnym uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa, co skutkuje wszczęciem śledztwa lub dochodzenia, zaś zgodnie z art. 10 k.p.k. organ procesowy jest zobowiązany do wszczęcia postępowania przygotowawczego o czyn ścigany z urzędu, wydaje się więc, iż postępowanie sprawdzające będzie dotyczyć zarówno czynów ściganych z urzędu, na wniosek oraz przestępstw prywatnoskargowych. Postępowanie sprawdzające ma wyjaśnić, czy uzasadnione jest wszczęcie śledztwa, czy dochodzenia, czy też należy odmówić jego wszczęcia. Dopiero po jego przeprowadzeniu można w sytuacji zaistnienia przestępstwa prywatnoskargowego odmówić wszczęcia postępowania, stosownie do treści art. 10 k.p.k. Jeżeli na podstawie określonego zdarzenia faktycznego będącego podstawą zawiadomienia o przestępstwie można zbudować kilka wersji co do przebiegu tego zdarzenia i choćby jedna z tych wersji wskazuje na możliwość popełnienia przestępstwa, przyjmując należy, że zachodzi prawna podstawa wszczęcia postępowania przygotowawczego w postaci „uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa”. W takim wypadku należy, w toku wszczętego postępowania przygotowawczego, niezwłocznie dokonać rzetelnego sprawdzenia przyjętych wersji zdarzenia i w zależności, która z nich znajdzie potwierdzenie, podjąć odpowiednią decyzję procesową²⁷. Jeśli potwierdzi się wersja o niepopełnieniu przestępstwa postępowanie należy umorzyć, w innym zaś wypadku należy je kontynuować celem rzetelnego wyjaśnienia okoliczności zdarzenia i zakończenia postępowania decyzją merytoryczną, np. aktem oskarżenia.

Ustawa określa termin, w jakim postępowanie sprawdzające, po wpłynięciu zawiadomienia o przestępstwie, powinno być zakończone. Nie jest wskazany termin do czynności sprawdzających w odniesieniu do własnych informacji o przestępstwie będących w posiadaniu organu procesowego, bowiem obowiązek taki jest uregulowany jedynie w treści § 1 art. 307 k.p.k. odnoszącym się do zawiadomienia o przestępstwie. Postępowanie spraw-

---

²⁶ Z. Młynarczyk, *op. cit.*, s. 108.

²⁷ S. Stachowiak, *op. cit.*, s. 7.

dzające zaś w odniesieniu do informacji własnych organu procesowego jest uregulowane w § 5 wskazanego artykułu, który zezwala na „odpowiednie” stosowanie jedynie § 2 art. 307 k.p.k. umożliwiającego potwierdzone protokołem przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub wniosku o ściganie. Jednocześnie przepis ten statuuje zakaz wykonywania innych czynności wymagających spisania protokołu. W treści § 5 art. 307 k.p.k. brak jest odniesienia do „odpowiedniego” stosowania art. 307 § 1 k.p.k., który wskazuje termin zakończenia postępowania sprawdzającego. Przyjmując racjonalność ustawodawcy, nie można uznać tego braku za zwykłe przeoczenie, lecz należy przyjąć za działanie planowe. Nadto należy wskazać, że wskazany termin 30 dni łączy się z regulacją art. 306 § 3 k.p.k., zgodnie z którym osobie lub instytucji zawiadamiającej przysługuje zażalenie do prokuratora nadrzędnego albo powołanego do nadzoru nad organem, któremu złożono zawiadomienie, jeżeli w terminie 6 tygodni nie zostanie powiadomiony o wszczęciu lub odmowie wszczęcia śledztwa albo dochodzenia. W sytuacji sprawdzania „informacji własnych” nie mamy do czynienia z osobą (instytucją) zawiadamiającą, brak jest więc możliwości skorzystania z instytucji wskazanych w art. 306 § 3 k.p.k. a więc regulacja dotycząca terminu jest bezprzedmiotowa. Odmienne stanowisko w tym zakresie byłoby działaniem *contra legem*. Brak jednak określenia terminu nie zwalnia organów prowadzących postępowanie sprawdzające od niezwłocznego jego przeprowadzenia i zakończenia. Tego bowiem wymaga zasada szybkości postępowania oraz regulacja zawarta w art. 305 § 1 k.p.k. nakazująca wszczęcie postępowania w razie zaistnienia podejrzenia popełnienia przestępstwa²⁸. Brak niezwłocznego podjęcia czynności w sprawie, w której zostało złożone zawiadomienie o przestępstwie (lub uzyskano informację o ewentualnym popełnieniu przestępstwa), narusza podstawową zasadę taktyki kryminalistycznej, tj. szybkości działania, która nakazuje niezwłoczne podejmowanie czynności, bowiem upływ czasu wywołuje zniekształcenia i zapomnianie treści, które mają być przedmiotem zeznań świadków, jak również upływ czasu pomiędzy chwilą popełnienia przestępstwa a podjęciem czynności, zmierzających do ustalenia stanu faktycznego, sprawca wykorzystuje do przygotowania spójnej linii obrony i do zatarcia śladów. Czas biegnie nieubłaganie od chwili popełnienia przestępstwa, zawsze ze szkodą dla dowodów²⁹.

Zgodnie z art. 307 § 1 k.p.k. *in fine*, w przypadku konieczności przeprowadzenia postępowania sprawdzającego, postanowienie o wszczęciu śledztwa albo dochodzenia, czy odmowie wszczęcia postępowania należy wydać najpóźniej w terminie 30 dni od otrzymania zawiadomienia. Treść

²⁸ J. Grajewski, Przebieg procesu karnego, Warszawa 2004, s. 26.

²⁹ W. Gutekunst, Kryminalistyka. Zarys systematycznego wykładu, Warszawa 1974, s. 62; S. Waltoś, Proces karny. Zarys systemu, Warszawa 2003, s. 474.

tego przepisu koreluje z § 39 ust. 1 zarządzenia Komendanta Głównego Policji, w którym wskazano, iż termin 30 dni należy liczyć od daty uzyskania zawiadomienia o przestępstwie przez organ, do którego najpierw skierowano zawiadomienie³⁰. Takie uregulowanie ma na celu przyspieszenie przeprowadzenia sprawdzającego w sytuacji, gdy zawiadomienie nie jest złożone bezpośrednio do organu właściwego do ewentualnego wszczęcia i przeprowadzenia postępowania przygotowawczego, np. z uwagi na brak właściwości miejscowej. Nadto, zgodnie z art. 305 § 1 k.p.k., organ procesowy niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o przestępstwie zobowiązany jest do wszczęcia lub odmowy wszczęcia śledztwa lub dochodzenia. Z powyższego więc wynika, iż postępowanie sprawdzające jest ograniczone terminem 30-dniowym. Ustawodawca określił jedynie górną granicę trwania postępowania, nie określając dolnej. Czas trwania postępowania sprawdzającego uzależniony jest od okoliczności konkretnej sprawy. Powinien on być jak najkrótszy, aby jak najszybciej podjąć decyzję merytoryczną o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, zaś w sytuacji wszczęcia postępowania umożliwić jak najszybsze przeprowadzenie dowodów zmierzających do osiągnięcia celów postępowania przygotowawczego określonych w art. 297 k.p.k. W tym zakresie powinien korespondować z zasadą szybkości postępowania wyrażoną w art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k., która zobowiązuje organy procesowe do podejmowania działań bez zbędnej zwłoki. Zwrot „najpóźniej” wskazuje, iż intencją ustawodawcy było nieprzekraczanie tego terminu. W sytuacji przekroczenia terminu, nawet pomimo niewykonania wszystkich niezbędnych czynności, należy niezwłocznie podjąć decyzję o wszczęciu postępowania przygotowawczego lub odmowie jego wszczęcia. Wskazać należy, że możliwość wydania postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania będzie zachodziła jedynie w sytuacji, gdy niewykonane czynności nie będą miały istotnego znaczenia dla oceny ewentualnego zaistnienia przestępstwa. W innym przypadku należy wszcząć śledztwo lub dochodzenie.

Charakter terminu postępowania sprawdzającego budzi w doktrynie rozbieżności. Część doktryny uważa go za termin instrukcyjny³¹, a także za

---

³⁰ Zarządzenie nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie metodyki wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania przestępstw i ścigania ich sprawców (Dz. U. KGP z 2005 r., nr 1, poz. 1).

³¹ Z. Młynarczyk, *op. cit.*, s. 111; J. Tylman, *op. cit.*, s. 87; K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1997, s. 354; S. Waltoś, *op. cit.*, s. 474; K. Boratyńska, (w:) K. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *op. cit.*, s. 558; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego, Komentarze Zakamycza*, Kraków 2003, s. 778; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego, t. II*, Warszawa 2004, s. 49; W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, Warszawa 2003, s. 259; A. Kryże, P. Niedzielak, K. Petryna, T. Wirzman, *Kodeks postępowania karnego, Praktyczny komentarz z orzecnictwem*, Warszawa 2001, s. 527; J. Grajewski, *Przebieg*

termin nie mający takiego charakteru mający wpływ na interes gwarancyjny wymiaru sprawiedliwości³² lub termin stanowczy dla organów procesowych³³. W doktrynie i praktyce procesu karnego wyróżnia się różne podziały terminów z uwagi na skutki wywoływane ich niezachowaniem. Najczęściej dzieli się je na: zawite, instrukcyjne (porządkowe) i prekluzyjne³⁴. W razie przekroczenia terminu prekluzyjnego dokonana czynność procesowa nie wywołuje skutków procesowych, zaś terminu nie można przywrócić. Niezachowanie terminu zawitego powoduje bezskuteczność dokonanej czynności, jednak można termin przywrócić. Zgodnie z art. 122 § 2 k.p.k. zawite są terminy do wnoszenia środków zaskarżenia i inne wskazane przez ustawę. Naruszenie terminu instrukcyjnego nie wywołuje ujemnych skutków w sferze prawa procesowego. Termin instrukcyjny jest wiążący jedynie dla organu procesowego. Niedokonanie czynności w tym terminie nie powoduje jej bezskuteczności. Oczywiście jest, że szybkość reakcji organów procesowych na złożone zawiadomienie o przestępstwie zwiększa poczucie zaufania społeczeństwa do wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie z treścią art. 306 § 3 k.p.k. w razie niepowiadomienia składającego zawiadomienie o przestępstwie o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego w terminie 6 tygodni, może on złożyć zażalenie. Ustawa nie włącza terminu z art. 307 § 1 k.p.k. do kategorii terminów zawitych. Tak więc przekroczenie terminu 30 dni nie powoduje bezskuteczności dokonania czynności, w tym wypadku wszczęcia lub odmowy wszczęcia postępowania. Przeciwnie rozumowanie, uznające bezskuteczność dokonania tej czynności po upływie terminu, prowadziłoby do naruszenia podstawowych celów postępowania przygotowawczego wskazanych w art. 297 k.p.k. oraz powodowałoby działanie na szkodę osób pokrzywdzonych, którym uniemożliwiono by w ten sposób dochodzenie ich praw naruszonych ewentualnie popełnionym przestępstwem. W wypadku przekroczenia terminu 30 dni organ procesowy nadal jest uprawniony do formalnego wszczęcia postępowania przygotowawczego, tj. wydania postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia. Z powyższego wynika, że jest to termin wiążący jedynie dla organu pro-

---

procesu karnego, Warszawa 2004, s. 26; F. Prusak, Komentarz do kodeksu postępowania karnego, t. 2, Warszawa 1999, s. 865.

³² Z. Szatkowski, Czynności sprawdzające w ujęciu kodeksu postępowania karnego, Problemy Kryminalistyki 1970, nr 84, s. 187; F. Prusak, Postępowanie sprawdzające w nowym k.p.k., Problemy Praworządności 1971, nr 2, s. 43; W. Chmielarczyk, Instytucja czynności sprawdzających w praktyce wojskowych organów ścigania, WPP 1972, nr 3, s. 370.

³³ I. Nowikowski, Terminy w kodeksie postępowania karnego, Lublin 1988, s. 70; R. A. Stefański, (w:) J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S. M. Przyjemski, R. A. Stefański, S. Zabłocki, *op. cit.*, s. 350.

³⁴ E. Skrętowicz, (w:) J. Grajewski, E. Skrętowicz, Kodeks postępowania karnego z komentarzem, Gdańsk 1995, s. 95; K. Boratyńska, (w:) K. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *op. cit.*, s. 258; P. Kruszyński, (w:) B. Bieńkowska, P. Kruszyński, C. Kulesza, P. Piszczek, *op. cit.*, s. 237.

cesowego. Jego niezachowanie może skutkować odpowiedzialnością dyscyplinarną osoby prowadzącej postępowanie. Należy więc go uznać za termin instrukcyjny. Nadto analiza treści art. 307 § 1 k.p.k. zdanie ostatnie wskazuje, że w wypadku przekroczenia tego terminu organ procesowy jest zobowiązany do wydania postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia. Nie może on wydać postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, bowiem zgodnie z treścią powyższego artykułu takie postanowienie można wydać najpóźniej w terminie 30 dni od otrzymania zawiadomienia o przestępstwie.

Zgodnie z regulacją art. 307 § 1 i 3 k.p.k. czynności wykonywane w postępowaniu sprawdzającym mogą polegać na:

- uzupełnieniu w wyznaczonym terminie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie,
- sprawdzeniu faktów wskazanych w zawiadomieniu o przestępstwie lub też wynikających z własnych informacji organu procesowego,
- uzupełnieniu danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie poprzez przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej,
- przesłuchaniu osoby pokrzywdzonej w charakterze świadka, po jej ustaleniu w wyniku przeprowadzenia sprawdzenia informacji własnych.

Uzupełnienie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie najczęściej będzie dotyczyć zawiadomień o przestępstwie sformułowanych w sposób zbyt ogólnikowy, zawierający luki bądź sprzeczności. Uzupełnienie to z reguły nastąpi w postaci sprecyzowania, wyjaśnienia informacji zawartej w zawiadomieniu, dołączenia dokumentacji (np. medycznej, bankowej, księgowej, geodezyjnej, sądowej, obdukcji lekarskich będących w posiadaniu zawiadamiającego), dokumentów prywatnych (np. w postaci listów, oświadczeń), przeprowadzenia kontroli oraz przekazania jej wyników organom ścigania. Pojęcie dokumentu obejmować będzie nie tylko określone w art. 115 § 14 k.p.k., lecz także inne pisemne dowody, jeżeli ich treść może mieć znaczenie w sprawie³⁵. Termin uzupełnienia musi być wskazany przez organ władny do prowadzenia śledztwa lub dochodzenia, w taki sposób, aby wskazywał na realne możliwości wykonania czynności, nie przekraczające okresu 30 dni. Tak zebrana dokumentacja może w przyszłości, po ewentualnym wszczęciu postępowania, stanowić materiał dowodowy w toczącym się postępowaniu. Celem postępowania sprawdzającego jest poczynienia ustaleń koniecznych do późniejszego wszczęcia postępowania przygotowawczego. Nie można w jego toku przeprowadzać dowodu z opinii biegłego, stosownie do regulacji art. 307 § 2 k.p.k. Pewien problem nastąpi w sytuacji, gdy co prawda istnieje podejrzenie popełnienia przestępstwa, lecz ustalenie, czy czyn stanowi przestępstwo ścigane z urzędu czy też prywatnoskargowe,

---

³⁵ Wyrok SN z dnia 29 listopada 1972 r., III KR 217/72, OSNPG 1973, nr 6, poz. 82.

zależy jedynie od uzyskania opinii biegłego. Taka sytuacja może nastąpić na przykład w razie podejrzenia popełnienia czynu z art. 157 k.k., gdy z zawiadomienia nie wynika, czy obrażenia doznane przez pokrzywdzonego spowodowały rozstrój zdrowia na okres powyżej 7 dni (ściganie z urzędu) lub poniżej 7 dni (ściganie w trybie prywatnoskargowym). Możliwe są tu dwa rozwiązania. Po pierwsze, gdy zawiadamiający posiada „prywatną” obdukcję lekarską, należy ją od niego uzyskać. Na jej podstawie, w zależności od wskazanej w niej kwalifikacji z art. 157 § 1 lub 157 § 2 k.p.k., należy podjąć decyzję o odmowie wszczęcia postępowania (w razie czynu prywatnoskargowego) lub o wszczęciu postępowania (w razie czynu publicznoskargowego lub stwierdzenia interesu społecznego do ingerencji prokuratora w ściganie czynu prywatnoskargowego). W drugim wypadku, gdy pokrzywdzony takiej obdukcji nie posiada, konieczne będzie formalne wszczęcie postępowania, celem wydania postanowienia o powołaniu biegłego, co jest niedopuszczalne w postępowaniu sprawdzającym, w celu określenia charakteru i rozmiaru obrażeń oraz wskazania kwalifikacji prawnej, które stwierdzone obrażenia wypełniają. Dopiero po jej uzyskaniu będzie możliwe podjęcie merytorycznej decyzji co do dalszego toku postępowania.

Powyższy sposób uzupełnienia informacji o ewentualnym przestępstwie nie będzie możliwy, gdy zawiadomienie będzie anonimowe lub o nieczytelnych danych osobowych zawiadamiającego, chyba że dane zawiadamiającego zostaną ustalone.

Sprawdzenie faktów z zawiadomienia lub wynikających z własnych informacji organu ścigania nastąpi poprzez wykorzystanie metod operacyjnych o charakterze pozaprocesowym, tzw. czynności operacyjno-rozpoznawczych, takich jak obserwacja, wywiad, rozpytanie, zasadzka, wykorzystanie osobowych źródeł informacji (rozmowy, wywiady), w celu wyjaśnienia okoliczności zdarzenia, którego dotyczy zawiadomienie. Podstawą prawną czynności operacyjno-rozpoznawczych są przepisy ustaw, w szczególności ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji (Dz. U. z 1990 r., Nr 30, poz. 180 z późn. zm.), ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu³⁶ (Dz. U. z 2002 r., Nr 74, poz. 676 z późn. zm.), ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. z 1990 r., Nr 78, poz. 462 z późn. zm.)³⁷. Akty prawne regulujące

³⁶ Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego zastąpiła Urząd Ochrony Państwa – art. 221 ustawy o ABW i AW.

³⁷ Nadto, uregulowania dotyczące postępowania sprawdzającego prowadzonego przez te organy są wskazane m.in. w: rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lutego 1999 r. w sprawie szczegółowego zakresu, warunków i trybu współdziałania organów, służb i innych państwowych jednostek organizacyjnych ze służbami ochrony państwa w toku prowadzonych postępowań sprawdzających (Dz. U. z 1999 r., Nr 18, poz. 159); zarządzeniu nr 1426 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2004 r. w sprawie wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez służby policyjne wyznaczone do wykrywania

kwestie czynności operacyjno-rozpoznawczych nie zawierają ich definicji. W literaturze różnie definiuje się te czynności. Uznawane są za taktyczno-rozpoznawcze czynności nieprocesowe, które praktyka służby śledczej ukształtowała jako czynności uzupełniające lub wykonawcze w stosunku do czynności procesowych i zadań postępowania karnego, służących między innymi ujawnianiu nieznanym policji przestępstw lub uzupełnieniu wiadomości o przestępstwach znanych³⁸. L. Schaff rozumiał je jako taktyczno-rozpoznawcze czynności nieprocesowe, które praktyka służby śledczej ukształtowała jako czynności uzupełniające lub wykonawcze w stosunku do czynności procesowych i zadań postępowania przygotowawczego. Jego zdaniem nie mogły one przekraczać granic ustalenia istnienia lub nieistnienia podstawy faktycznej sprawy karnej. Wskazywał, że w pozaprocesowej postaci nie są postępowaniem karnym i nie mieszczą się w zakresie postępowania karnego. Dostrzegał jednak ich pozytywny wpływ na proces karny, wskazując, że czynności operacyjne umożliwiają podjęcie lub realizację czynności procesowych³⁹. B. Hołyst wskazuje, że wyprzedzają one wszczęcie postępowania karnego lub są prowadzone równoległe z toczącym się postępowaniem⁴⁰. Są zaliczane do działań administracyjno-prawnych Policji mających na celu rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń i pozwalają policji, na zasadach określonych w ustawie, na wkraczanie w sferę praw i wolności człowieka. Spełniają dopełniającą rolę w stosunku do czynności procesowych i materiał uzyskany na ich podstawie może zostać następnie wykorzystany w postępowaniu karnym⁴¹. Czynności operacyjne mają charakter pomocniczy i wyłącznym ich celem jest umożliwienie organom procesowym dokonanie czynności procesowych⁴². Do wyłącznej kompetencji organu operacyjnego należy ustalenie, jakiego środka

---

przestępstw i ścigania ich sprawców (Dz. U. KGP z 2005 r., nr 1, poz. 1); rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 października 2002 r. w sprawie sposobu przeprowadzania i dokumentowania przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego czynności operacyjno-rozpoznawczych zmierzających do sprawdzenia uzyskanych wcześniej wiarygodnych informacji o przestępstwie oraz wykrycia sprawców i uzyskania dowodów (Dz. U. z 2002 r., Nr 172, poz. 1403); rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lutego 2006 r. w sprawie sposobu przeprowadzania i dokumentowania przez Straż Graniczną niektórych czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz sposobu postępowania z materiałami uzyskanymi podczas stosowania tych czynności (Dz. U. z 2006 r., Nr 36, poz. 252).

³⁸ B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Warszawa 2004, s. 46; M. Lipka, M. Krwawicz, *O rozpracowaniach operacyjnych*, Warszawa 1963, s. 3–4.

³⁹ L. Schaff, *O niektórych problemach dotyczących zakresu postępowania przygotowawczego*, *Nowe Prawo* 1957, nr 12, s. 42–44 i n.

⁴⁰ B. Hołyst, *op. cit.*, s. 46.

⁴¹ S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Kraków 2003, s. 126.

⁴² Z. Szatkowski, *Czynności operacyjne w sprawach karnych*, *Problemy Praworządności* 1976, nr 11–12, s. 54; M. Lityński, *Czynności operacyjne MO w procesie karnym (z problematyki dochodzenia)*, *Problemy Praworządności* 1961, nr 6, s. 987

operacyjnego użyć w konkretnej sprawie i jaką czynność wykonać technicznie. Natomiast wskazanie kierunku działania, tzn. co ma być ustalone w toku procesu, jest prerogatywą organu procesowego⁴³. Czynności te prowadzone w sposób tajny dostarczają organom ścigania informacji, których uzyskanie w inny sposób często byłoby w ogóle niemożliwe⁴⁴. Zgodnie z treścią § 40 ust. 5 *in fine* zarządzenia nr 1426 Komendanta Głównego Policji żadna z czynności operacyjno-rozpoznawczych nie może być protokołowana w rozumieniu art. 148 k.p.k. Są one dokumentowane notatkami urzędowymi lub zapiskami, a więc nie mają charakteru czynności procesowych. Nie mają więc mocy dowodowej i w toku ewentualnie wszczętego następnie postępowania zebrane w ten sposób informacje muszą być udokumentowane w formie przewidzianej dla dowodów, tj. protokołów oględzin, przesłuchań świadków, protokołów okazania, czyli według zasad wskazanych w kodeksie postępowania karnego⁴⁵. Treść art. 143 k.p.k. jednoznacznie wskazuje, z których czynności należy sporządzić protokół, nadto, zgodnie z art. 393 § 3 k.p.k. *in fine*, nie można w toku procesu odczytywać notatek dotyczących czynności, z których wymagane jest sporządzenie protokołu, a więc nie mają one mocy dowodowej. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego nie jest dopuszczalne zastępowanie protokołu notatką urzędową, bowiem jej wartość procesowa jest niższa⁴⁶. Znaczenie notatek sprowadza się do tego, że organ prowadzący postępowanie przygotowawcze ma obowiązek wykorzystania danych zawartych w notatkach, o ile mają znaczenie dla sprawy, w toku postępowania przygotowawczego w ten sposób, że powinien zawarte w nich okoliczności sprawdzić, przesłuchując świadków i przeprowadzając inne dowody⁴⁷. Słuszny jest pogląd Sądu Najwyższego, że wypowiedź osoby, w której posiadaniu ujawniono przedmioty przestępstwa, w drodze niewymagających sporządzenia protokołu czynności operacyjno-rozpoznawczych, nie jest tożsama, ze złożeniem oświadczenia w trybie art. 148 § 2 w zw. z art. 143 § 1 pkt 6 k.p.k. i podlega dowodzeniu przy pomocy innych niż protokół przeszukania dowodów, odpowiadających wymogom prawa procesowego⁴⁸. Celem czynności operacyjno-rozpoznawczych jest uzyskanie takich informacji o okolicznościach czynu przestępnego i środkach dowodowych, które umożliwiają lub ułatwiają ustalenie okoliczności i przebiegu zdarzenia zgodnie z zasadą prawdy materialnej. Zmierzają więc do wykona-

⁴³ M. Lityński, *op. cit.*, s. 987.

⁴⁴ A. Taracha, Wykorzystanie informacji uzyskanych w wyniku czynności operacyjno-rozpoznawczych w procesie karnym (w:) Nowy kodeks postępowania karnego, Zagadnienia węzłowe, Kraków 1998, s. 177.

⁴⁵ Por. B. Hołyst, *op. cit.*, s. 48.

⁴⁶ Wyrok SN z dnia 24 stycznia 2001 r., III KKN 545/99, niepublikowany; A. Sakowicz, (w:) K. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *op. cit.*, s. 289.

⁴⁷ Wyrok SN z dnia 5 grudnia 1957 r., II KRN 888/57, OSPIKA 1959, nr 2, s. 48.

⁴⁸ Postanowienie SN z dnia 21 stycznia 2004 r., IV KK 234/03, OSNKW 2004, nr 4, poz. 40.

nie zadań postępowania przygotowawczego, określonych w art. 297 k.p.k. Wynika z tego, że wdrożenie tych czynności może nastąpić nie tylko w sytuacji istnienia podstawy procesu (uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa), lecz również w sytuacji istnienia domysłu popełnienia przestępstwa. Uzyskane w toku tych czynności dokumenty i przedmioty, po uznaniu ich w sposób procesowy np. za dowody rzeczowe, mogą być wykorzystywane jako dowody w prowadzonym procesie karnym. Nadto należy wskazać, że tajny charakter czynności operacyjnych nie może uszczuplać praw obywatelskich gwarantowanych przez konstytucję, co wiąże się z oparciem ich wykonania na podstawowych zasadach procesu, tj. praworządności i obiektywizmu. Uczestniczenie osób fizycznych w tych czynnościach z reguły powinno opierać się na zasadach dobrowolności, poza sytuacjami, gdy osoba ta jest zobowiązana do poddania się wykonaniu tych czynności na zasadach określonych w ustawie, np. w art. 240 k.k. (prawny obowiązek denuncjacji), czy art. 15 k.p.k. (udzielenie pomocy organom ścigania). Z drugiej zaś strony dyskrecjonalność wykonania tych czynności jest gwarantem ich skuteczności, bowiem osoba wskazywana jako ewentualny sprawca przestępstwa, nie wiedząc o prowadzeniu czynności, w żaden sposób nie kamufluje swoich działań. Prowadzenie ich w taki sposób realizuje zasadę równości broni wobec sprawców przestępstwa działających tajnie⁴⁹.

Uzupełnienie informacji o przestępstwie poprzez przesłuchanie zawiadamiającego w charakterze świadka nastąpi z reguły, gdy składającym zawiadomienie jest osoba, której tożsamość jest znana. Nie będzie więc to dotyczyło złożenia zawiadomienia w formie anonimu lub o nieczytelnych danych zawiadamiającego, gdzie zastosowanie będą miały czynności operacyjne, chyba że w toku postępowania sprawdzającego zostanie ustalona tożsamość i dane umożliwiające wykonanie czynności przesłuchania zawiadamiającego⁵⁰. Możliwe jest również dokonanie tej czynności, gdy zawiadomienie złoży instytucja. Anonim to pismo, które w ogóle nie zostało podpisane, albo opatrzone jest pseudonimem czy fałszywymi danymi personalnymi⁵¹. Zdaniem R. Kmiecika, anonim należy potraktować jako informację własną organu, a co za tym idzie nie jest konieczne wydawanie postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania. Autor ten wskazuje, że można go pozostawić bez biegu, nawet po sprawdzeniu informacji w nim zawartych nieuzasadniających podejrzenia popełnienia przestępstwa⁵². Anonimowość

---

⁴⁹ B. Kurzępa, *op. cit.*, s. 54–55.

⁵⁰ S. Stachowiak, *op. cit.*, s. 10.

⁵¹ K. Dudka, Anonim a wszczęcie postępowania karnego, *Prokuratura i Prawo* 2005, nr 4, s. 56.

⁵² Por. R. Kmiecik, Postępowanie sprawdzające a czynności sprawdzenia „własnych informacji”, *Prokuratura i Prawo* 2005, nr 10, s. 47. Nie można uznać stanowiska prezentowanego przez R. Kmiecika, że anonim jest informacją własną organu, bowiem jest to sprzeczne z brzmieniem § 95 regulaminu prokuratorskiego.

zawiadamiającego w istotny sposób ogranicza zaufanie organu procesowego do jego autora, z uwagi na trudność weryfikacji przekazanych przez niego informacji, motywów działania i jego stosunku do osób pomawianych o popełnienie przestępstwa⁵³. Stanowi on zawiadomienie o przestępstwie, którego autor chce pozostać nieujawniony. Za takim stanowiskiem przemawia § 95 regulaminu prokuratorskiego, w którym anonim wprost nazwany jest zawiadomieniem o przestępstwie⁵⁴. Nadto regulacja powyższego przepisu jednoznacznie wskazuje, że w przypadku wniesienia takiego zawiadomienia musi być bezwzględnie przeprowadzone postępowanie sprawdzające, przed ewentualnym wszczęciem postępowania przygotowawczego, celem sprawdzenia wskazanych w nim informacji. Powyższy § 95 regulaminu prokuratorskiego co prawda daje możliwość prokuratorowi „pozostawienia bez biegu” anonimu, jednak wydaje się, że nastąpi to jedynie w sytuacji zupełnej niemożności przeprowadzenia czynności sprawdzających, np. z powodu zbyt ogólności anonimu. W sytuacji, gdy zawiadomienie wpłynie do prokuratora, a nie zarządzi on postępowania sprawdzającego, należy pozostawić je bez biegu. Nie jest więc konieczne wydanie decyzji o odmowie wszczęcia postępowania. Praktyką jednak organów ścigania jest zlecenie wykonania czynności sprawdzających w odniesieniu do informacji zawartych w anonimie. Powyższą treść § 95 regulaminu prokuratorskiego należy więc odczytywać łącznie z treścią art. 307 § 1 k.p.k. Wynika z tego, że anonim nie jest informacją własną organów ścigania, a co za tym idzie konieczne jest, po wykonaniu postępowania sprawdzającego, w trakcie którego wykonano jakiegokolwiek czynności o charakterze procesowym, podjęcie formalnej decyzji o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, stosownie do treści art. 307 § 1 k.p.k., w terminie wskazanym w art. 307 § 1 k.p.k.⁵⁵. Wydaje się, że w sytuacji gdy hipotetyczny pokrzywdzony przestęp-

⁵³ Por. B. Kurzępa, Stosowanie podstępu w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych, *Prokuratura i Prawo* 2003, nr 12, s. 51.

⁵⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 kwietnia 1992 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 1992 r., Nr 38, poz. 163 z późn. zm.).

⁵⁵ Nie sposób zaakceptować uregulowania § 40 ust. 4 zarządzenia Komendanta Głównego Policji, cytowanego wyżej, zgodnie z którym, jeśli podstawą do prowadzenia postępowania sprawdzającego było anonimowe doniesienie, a postępowanie nie dostarczyło podstaw do wszczęcia postępowania przygotowawczego, nie wydaje się postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego. Zgodnie z tym uregulowaniem sporządza się notatkę urzędową uzasadniająca odstępianie od wszczęcia postępowania. Taka sytuacja wystąpi jedynie, gdy nie zostaną wykonane żadne czynności procesowe, np. przesłuchanie „anonimowego” zawiadamiającego, po ustaleniu jego danych w toku czynności operacyjnych. W treści bowiem § 40 ust. 3 cytowanego zarządzenia jednoznacznie wskazano na „doniesienie anonimowe”, które uznać należy za zawiadomienie, a więc taki sposób zakończenia postępowania klóci się z regulacją § 95 i art. 307 § 1 k.p.k. i jest działaniem sprzecznym

stwem, ujawniony w toku sprawdzania anonimu, nie chce złożyć wniosku o ściganie, a ta odmowa zostanie spisana w formie protokołu przesłuchania, należy formalnie odmówić wszczęcia postępowania. Natomiast jeżeli w toku czynności sprawdzających nie wykonano czynności procesowych, nie jest konieczne wydawanie odrębnej decyzji o odmowie wszczęcia postępowania⁵⁶.

Treść art. 307 § 5 k.p.k. w powiązaniu z treścią art. 307 § 2 k.p.k. wskazuje, że w toku sprawdzenia informacji własnych można uzupełnić posiadane informacje przez protokolarnie przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub przyjęcie wniosku o ściganie oraz przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej. Dzięki uregulowaniu art. 304a k.p.k. można sporządzić wspólny protokół z tych czynności. Zgodnie z treścią § 40 ust. 5 cytowanego wyżej zarządzenia Komendanta Głównego Policji w toku sprawdzania własnych informacji nasuwających przypuszczenie, że popełniono przestępstwo, policjant może przyjąć tylko wniosek o ściganie w sprawie o przestępstwo wnioskowe. Powyższe uregulowanie wskazuje, że w pozostałym zakresie potwierdzenie ewentualnego popełnienia przestępstwa będzie potwierdzone notatką z rozpytania osoby, od której przyjęty zostanie ustnie wniosek o ściganie. Przyjęcie wniosku o ściganie nastąpi w drodze spisania protokołu, bowiem zgodnie z treścią art. 143 § 1 pkt 1 k.p.k. przyjęcie ustnego wniosku o ściganie wymaga jego sporządzenia. W sytuacji uchybienia temu wymogowi zawarcie ustnego wniosku o ściganie w notatce z rozpytania nie może zostać usankcjonowane przez sąd i wykorzystane w procesie⁵⁷. W rezultacie, w toku postępowania sprawdzającego zostaną wykonane dwie czynności: procesowa (przyjęcie wniosku o ściganie, potwierdzone protokołem) i nieprocesowa (notatka z rozpytania, przeprowadzenia rozmowy z określoną osobą). Zgodnie z treścią art. 174 k.p.k. dowodu z zeznań świadka nie wolno zastępować treścią pism, zapisków lub notatek urzędowych. Sąd Najwyższy wskazał, że wszelkiego rodzaju pisma i zapiski, mające zastąpić zeznania świadka, złożone poza rozprawą, nie w formie protokołu i bez gwarancji swobodnej wypowiedzi oraz możliwości wyjaśnienia sprzeczności, nie mają waloru dowodowego i nie mogą zastępować dowodu z zeznań świadka⁵⁸. Co prawda, notatka z rozpytania, przeprowadzenia rozmowy z określoną osobą nie jest dokumentem procesowym, ale jest często wykorzystywana w działaniu policji, w szczególności w toku postępowania sprawdzającego, choć zdarza się ona również w toku prowadzonych postępowań przygotowawczych po formalnym ich

---

z ustawą. Co prawda, uregulowania te mają rangę niższą niż ustawa, jednak w swoich działaniach policja przede wszystkim opiera się na uregulowaniach resortowych.

⁵⁶ Por. R. Kmiecik, *op. cit.*, s. 47.

⁵⁷ Wyrok SN z dnia 2 lutego 1981 r., II KR 2/81, OSNPG 1981, nr 10, poz. 113.

⁵⁸ Wyrok SN z dnia 21 września 1972 r., IV KR 128/72, OSNKW 1973, nr 78, poz. 99.

wszczęciu. Wydaje się, że powyższe uregulowanie dotyczące sprawdzenia własnych informacji nie jest właściwe i jest odmienne od treści art. 307 § 5 k.p.k. Akty niższego rzędu niż ustawa mają na celu wprowadzenie szczegółowych rozwiązań, celem jak najlepszego wykonania przepisów wskazanych w ustawie. Nie mogą być sprzeczne z ustawą ani jej „poprawiać” w sposób sprzeczny z regulacjami zawartymi w ustawie. W tej sytuacji doszło do niedopuszczalnego zabiegu, w którym akt niższego rzędu (zarządzenie) zmienia regulacje aktu wyższego rzędu (k.p.k.). Przyjęcie takiego rozwiązania jest sprzeczne z wolą ustawodawcy. Skoro dopuszczalne jest wykonanie czynności przesłuchania w charakterze świadka, przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub wniosku o ściganie w formie protokołu, a więc mających charakter procesowy, to uregulowanie § 40 wskazanego wyżej znacznie zawęży działania podejmowane w toku postępowania sprawdzającego. Zapis o możliwości jedynie przyjęcia wniosku o ściganie ogranicza czynności procesowe w postępowaniu sprawdzającym jedynie do przestępstw wnioskowych. Idąc dalej tym tokiem rozumowania, należy uznać, że zgodnie z § 40 zarządzenia niedopuszczalne jest przeprowadzenie czynności procesowej o przestępstwo ścigane z urzędu. Sprzeciwia się to zasadzie legalizmu, która obowiązuje wszystkie organy procesowe. Nadto powoduje, w razie ewentualnego wszczęcia postępowania przygotowawczego, konieczność ponownego przeprowadzenia tej samej czynności, wykonanej już w notatce z rozpytania, już w formie procesowej, tj. sporządzenia protokołu, w którym zostaną zawarte informacje z rozpytania osoby. Powyższa regulacja § 40 doprowadzi więc do przedłużenia postępowania i konieczności „dublowania” czynności, które mogą być wykonane na etapie wstępnym.

Treść art. 307 k.p.k., poza wskazanymi w § 2 i 3 czynnościami, nie precyzuje innych działań podejmowanych w toku postępowania sprawdzającego. Są one natomiast wskazane w § 94 regulaminu prokuratorskiego oraz § 37 zarządzenia nr 1426 Komendanta Głównego Policji. Zgodnie z treścią obu tych aktów prawnych czynności wykonywane w toku postępowania sprawdzającego mogą polegać w szczególności na:

- osobistym przyjęciu przez prokuratora od pokrzywdzonego do protokołu zawiadomienia o przestępstwie,
- zażądaniu przedstawienia dodatkowych dokumentów albo wyjaśnień niezbędnych dla prawidłowej oceny zdarzenia, którego dotyczy zawiadomienie,
- zażądaniu przeprowadzenia kontroli w określonym zakresie,
- przyjęciu uzupełniających informacji od przedstawiciela pokrzywdzonej instytucji lub od inspektora organu kontroli,
- zażądaniu nadesłania dokumentacji lekarskiej dotyczącej osoby pokrzywdzonej,

- pisemnym zwróceniu się do odpowiedniej instytucji o potwierdzenie faktów albo zdarzeń, ze wskazaniem terminu udzielenia odpowiedzi,
- dokonaniu czynności operacyjno-rozpoznawczych.

Wskazanie w treści powyższych uregulowań zwrotu „w szczególności” wskazuje, że wymienione czynności nie stanowią zamkniętego katalogu, lecz mają charakter przykładowy. Możliwe jest również jednoczesne wykorzystanie kilku wskazanych wyżej czynności. Powyższe wyliczenie wskazuje zarówno formę wykonania czynności, np. protokół przyjęcia zawiadomienia o przestępstwie, jak i zakres, sposób oraz kierunek podejmowanych czynności, np. przeprowadzenie kontroli w zakresie dokumentacji księgowej. W opracowaniach „praktycznych” odnoszących się do pracy policji wskazuje się również, że w ramach postępowania sprawdzającego można sprawdzić, czy zdarzenie rzeczywiście zaistniało, ustalić personalia osób posiadających wiadomości o przebiegu zdarzenia oraz uzyskać informacje o występowaniu rzeczowych środków dowodowych⁵⁹.

Należy wskazać, że pokrzywdzony nie jest stroną postępowania sprawdzającego. Stosownie bowiem do treści art. 299 §1 k.p.k. takie uprawnienia przysługują mu jedynie w toku postępowania przygotowawczego, a więc po formalnym lub faktycznym (w trybie art. 308 k.p.k.) jego wszczęciu. Może on być przesłuchany w toku postępowania sprawdzającego tylko w sytuacji, gdy jest równocześnie zawiadamiającym. Wówczas może składać wnioski o dokonanie czynności procesowych jako osoba „bezpośrednio zainteresowana”, zgodnie z treścią art. 9 § 2 k.p.k. Jednakże decyzja o ich uwzględnieniu i wykonaniu pozostaje w wyłącznej gestii organu procesowego, który nie ma obowiązku informowania osoby zawiadamiającej o podjęciu czynności sprawdzających. Nadto zakres przeprowadzenia wnioskowanych czynności jest ograniczony uregulowaniem art. 307 § 2 k.p.k. Tak więc odnosić się będzie jedynie do dołączenia dokumentacji niezbędnej dla podjęcia decyzji o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania. W razie bowiem złożenia wniosku o przesłuchanie innych świadków zdarzenia, gdy organ procesowy stwierdzi konieczność wykonania takiej czynności, należy wszcząć postępowanie przygotowawcze. Regulacja art. 307 § 2 i 3 k.p.k. wskazuje, że przesłuchanie osoby zawiadamiającej można w toku czynności sprawdzających wykonać tylko jeden raz. W razie konieczności ponownego przesłuchania należy wszcząć postępowanie.

Po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego należy podjąć decyzję co do kwestii wszczęcia lub odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego. Postępowanie sprawdzające zakończy się w sytuacji ustalenia, że:

---

⁵⁹ Por. Zbiór informacji o nowych instytucjach prawnych w kodeksie postępowania karnego wydany przez Komendę Stołeczną Policji, Warszawa 2003, s. 35–36.

- zachodzi „uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa”,
- nie zachodzi „uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa”,
- przekroczono termin 30 dni pomimo niewykonania wszystkich czynności.

W pierwszym z podanych wyżej przypadków, zarówno w sytuacji przeprowadzenia postępowania sprawdzającego w wyniku złożenia zawiadomienia o przestępstwie, jak i sprawdzania informacji własnych, konieczne jest niezwłoczne wydanie postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia.

W sytuacji, gdy przeprowadzone postępowanie sprawdzające nie potwierdziło „uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa”, postępowanie przygotowawcze nie powinno być wszczynane. W takim wypadku mamy do czynienia z dwoma sytuacjami. Pierwsza dotyczy kwestii, gdy czynności sprawdzające zostały podjęte jako reakcja na zawiadomienie o przestępstwie. Wówczas należy w terminie nie przekraczającym 30 dni wydać postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego. Nadto należy zawiadomić o tym osobę lub instytucję wskazaną w art. 305 § 4 k.p.k. Druga dotyczy sprawdzania informacji własnych organu procesowego. W takim wypadku nie jest wymagane formalne wydanie postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania i możliwe jest zakończenie postępowania sprawdzającego notatką wskazującą brak podstaw do wszczęcia śledztwa lub dochodzenia⁶⁰. Dotyczyć to będzie jednak tylko sytuacji, gdy żadne czynności o charakterze procesowym nie będą wykonywane. W razie przeprowadzenia w tym postępowaniu jakiegokolwiek z dopuszczalnych w art. 307 k.p.k. czynności o charakterze procesowym należy wydać postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania. Nie będzie jednak zachodzić potrzeba powiadomienia o tym podmiotów wskazanych w art. 305 k.p.k.

Sytuacja niewykonania wszystkich czynności postępowania sprawdzającego w terminie 30 dni dotyczy jedynie złożonego zawiadomienia o przestępstwie. Moim zdaniem, w takiej sytuacji, pomimo nieustalenia, czy zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, czy też nie, należy wydać formalną decyzję o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia. Dopiero po jej wydaniu należy przeprowadzić niezbędne czynności zmierzające do zweryfikowania wskazanej w zawiadomieniu tezy o ewentualnym przestępstwie. W ich wyniku, w razie nie potwierdzenia faktu popełnienia przestępstwa, należy umorzyć je stosownie do treści art. 17 § 1 pkt. 1 i 2 k.p.k.

---

⁶⁰ Por. R. Kmiecik, *op. cit.*, s. 45.